

Hnutí pro život

Andorra: Maják, či citadela?

Andorra je vyspělá moderní země, pro niž je nejvyšší hodnotou úcta k životu všech jejích obyvatel bez rozdílů.

V hospodě jsem potkal anděla

A hodně lidí za námi nezištně přišlo a nabídli nám pomoc. Třeba s hlídáním: „A já su babička!“

Více o jazyce: „Prstíčky, ručičky...“

Slovo „dítě“ nepopisuje tělo ani věk, ale především vystihuje to podstatné – vztah k matce a k otci.

A close-up photograph of a woman with long brown hair, wearing a blue and white striped shirt, holding a newborn baby. The baby is wearing a green onesie and has a yellow pacifier in its mouth. The woman is looking down at the baby with a gentle expression. The background is softly blurred, showing a light-colored cushion.

Stojí za to
pomáhat

Milí čtenáři našeho časopisu,

vstoupili jsme do nového roku s novými vyhlídkami, nadějemi – s novou perspektivou. Slovo perspektiva přitom nese ještě jeden podstatný význam – znamená také správnost.

Bez správné perspektivy nenamalujete přesný obraz reality, bez pravdivého životního úběžníku je složitější vést dobrý a šťastný život. Pro nás je takovým úběžníkem lidský život – láska a úcta k němu a jeho ochrana, bez ideologických předsudků, kliše a umělých společenských překážek. V to věříme a tím se snažíme řídit – v konkrétní pomoci nečekaně těhotným ženám, které chtějí dát šanci svým nenarozeným dětem, a také na stránkách našeho časopisu.

V tomto čísle se dozvíte něco více o Andoře a o její skryté při o nenarozené děti, kte-

rá jako by byla moderní variantou středověkého sváru mezi mocí světskou a duchovní. Bez správného úběžníku se potácí v neřešitelných rozporech také naše platné zákonodárství týkající se nenarozených dětí. Hlubší vhled nabízí text právníka Tomáše Hromky.

Dočtete se též o soudu ve věci Pochodu pro život 2025. Jeho účelem je zjistit, zda je základní ústavní právo na svobodné vyjádření názoru při shromáždění i v dnešní době skutečně garantováno. A zda to platí pro všechny občany, včetně např. rodin s dětmi. Bude zajímavé sledovat, k jaké odpovědi postupně soudy nakonec dospějí. Je zřejmé, že bez správné perspektivy se ani ony neobejdou.

Také vás srdečně a v co nejhojnějších počtech zveme na letošní Pochod pro život,

v sobotu 11. dubna 2026 v Praze. Tentokrát jej pojmem z trochu odlišné perspektivy – nechte se překvapit. Více informací se dočtete v příštím čísle.

Přejeme vám v novém roce mnoho štěstí a úspěchů. Děkujeme, že s námi pomáháte. Díky tomu získávají každým rokem stovky žen, jejich rodin a jejich nenarozených dětí novou životní perspektivu a naději. Dítě je vždy nadějí a tu potřebujeme všichni – jako jednotlivci i jako společnost.

– Radim Ucháč, předseda Hnutí Pro život ČR

**Pomáháme ženám a jejich rodinám, které chtějí dát svému nenarozenému dítěti šanci.
Nasloucháme ženám, které se trápí po ztrátě nenarozeného dítěte.
Usilujeme o celospolečenskou pomoc rodinám čekajícím nečekaně dítě.
Nevěnujeme se jiným společenským a politickým tématům.**

Sdružujeme všechny, kteří s námi chtějí pomáhat rodinám čekajícím nečekaně dítě, aby našly odvahu mu dát šanci.

K této pomoci zveme celou společnost. Abychom to zvládli, potřebujeme Vaši podporu.

Číslo účtu: 2900089089/2010, vs: 5030

HNUTÍ PRO ŽIVOT, I. číslo, leden 2026, vychází 5x ročně

ISSN: 1214-4096, Registrace: MK ČR E 14715

Vydává: Hnutí Pro život ČR, z.s., Jánská 2269/26, 586 01 Jihlava, IČ: 46260358

Kontakt: 603976231, info@hnutiprozivot.cz

Foto: hpž

Pochod pro život 2026

Džungle může sloužit jako metafora pro něco chaotického a neproniknutelného. Je to ale především místo kypící životem a širokému okolí život dávající, řídí se přitom smysluplnými zákony.

Pokud jde o české zákony, občas se podobají spíše oné metaforické džungli, v které by se ztratil i sám Mauglí. Často vidíme spíše změt různých nařízení, judikátů a „subjektivně-objektivních“ pravomocí, které se do sebe zaplétají jak liány, míjí se a střetávají jak stezky divokých šelem a jejich kořisti. V místech, kde jste podle mapy čekali provazový most, na vás hledí propast, a kde mělo být značené rozcestí, se pase stádo divokých slonů... Takový občas máme pocit ze soudních řízení, které vedeme kvůli selhání vedení Police ČR při posledním Pochodu pro život.

My Češi jsme zvyklí na přehlednou krajinu, do níž jsme navíc před více než sto lety vložili důmyslný systém turistických značek, které nás bezpečně vedou k žádoucím cílům rodinných výprav. Hlavním posláním Hnutí pro život je pomáhat nečekaně těhotným ženám, které chtějí dát svému nenarozenému dítěti šanci. V nedávné době nám ale na hlavu přistál ještě jeden trochu nečekaný úkol: vytyčit, která cesta vede k cíli a která

ne. Ukázat, že základní práva daná ústavou musí stát garantovat všem občanům. Jinak se časem stane, že namísto vlády práva zavládne anarchie individuální (z)vůle, „právo“ silnějšího, „právo ulice“.

Skutečná džungle je ale plodný řád...

... za zdánlivým chaosem dobré zákony. Rádi bychom vás pozvali na dobře značenou stezku naším krásným hlavním městem v sobotu 11. dubna 2026.

Chystáme pro vás další Pochod pro život, tentokrát v proměněné podobě. Bude to výprava pestrobarevnou krajinou centra Prahy, při níž si každý najde to, co se mu bude líbit, ať už přijede s dětmi, rodiči či kamarády, starý i mladý, žena i muž. Základní rámec zůstává – bohoslužba v chrámu sv. Víta, setkání na Hradčanském náměstí a zakončení na Václavském náměstí. Co bude mezitím, to si zatím necháme pro sebe. Připravili jsme pro

vás překvapení a budeme vás chvíli napínat. Více informací se dozvíte v příštím čísle.

Máme na vás jednu velkou prosbu: sháníme dobrovolníky, hodně dobrovolníků. Zveme vás k zapojení se do přípravy a organizace letošního Pochodu pro život – ať jste mladší, starší nebo se chystáte přijet s rodinou či přáteli z Prahy nebo Uherského Hradiště. Ozvěte se nám. Jen doufáme, že počasí nám bude opět přát.

Dejme svou přítomností najevo, že nám na pomoci nečekaně těhotným ženám, jejich rodinám a jejich nenarozeným dětem záleží.

- hpž

11. dubna 2026 / Praha
↳ pochodprozivot.cz

Foto: mergili.at

Maják, či citadela? Andorrské perspektivy

Knížectví Andorra je šestý nejmenší stát Evropy, má něco kolem 87 000 obyvatel. Její hlavní město Andorra la Vella se nachází přibližně ve stejné nadmořské výšce jako nejvýše položené české město Boží Dar, a patří spíše k nejnižše položeným obcím tohoto státečku. Je to daňový ráj, proslulé letoviště zimních sportů a nachází se v hraničních horách mezi Francií a Španělskem. Tato geografická poloha má pro zemi nesmírné důsledky geopolitické a v jistém smyslu i etické.

Často slyšíme, že otázka práva nenarozeného dítěte na život je věc nesmírně „složitá“. Tento výrok zpravidla sleduje dva cíle: jednak má navodit představu, že autor nad věcí hluboce přemýšlel, a jednak že jediné řešení je celou složitou otázku zjednodušit, tedy „liberalizovat“. Liberalizace přitom v praxi znamená, že deklarovanou složitost vložíme na bedra ženy, zatímco autor výroku i celá společnost si myjí ruce. Táž věta vyslovená v Andoře naproti tomu znamená to, co říká: že je to nesmírně složitá věc. Přitom jediné jednoduché na celé záležitosti je pro Ando-

řany fakt, že lidský život začíná početím. Dál už se vše komplikuje.

Perspektiva první: legislativa

Jak zaznělo, v Andoře lidský život začíná v okamžiku početí. Plyne to ze znění ústavy, která v kapitole III „Základní práva člověka a veřejné svobody“ v článku 8 říká: „Ústava uznává právo na život a plně jej chrání v jeho různých fázích.“

Obecné znění ústavy konkretizují paragrafy trestního zákoníku, který zná mnoho trestných činů proti tzv. „prenatálnímu lidské-

mu životu“ (*contre la vie humaine prénatale*). Jen pro ilustraci, třeba článek 108 „Potrat se souhlasem ženy“ říká: 1. Kdo způsobí potrat ženy s jejím souhlasem, bude potrestán odnětím svobody na tři měsíce až tři roky a zákazem výkonu jakéhokoliv zdravotnického povolání na dobu až pěti let; 2. Žena, která si sama způsobí potrat, nebo která souhlasí, aby jí byl způsoben jinou osobou, bude potrestána trestem zadržení; 3. Pokus o čin popsáný v prvním odstavci je trestný.

Zajímavé je, že přes poměrně propracované znění zákona se v praxi prakticky neu-

V Andoře se aplikuje tzv. „princip dvojího účinku“ a ženy v ohrožení života nikdy nejsou stíhány, neboť stav krajní nouze podle andorrské legislativy vylučuje trestní odpovědnost.

platňuje. Za posledních několik desetiletí jsou známy jen dva případy, kdy se tak stalo. Není zřejmé, zda je to tím, že andorrské ženy jsou tak moc „pro život“ či dodržují zákony, anebo je to dáno laxním přístupem úřadů.

Zákaz – lingvistická akrobacie

Povšimněte si ale jiné věci: nikde se nemluví o „zákazu interrupcí“. V obecné mluvě i v médiích se přitom slovo „zákaz“ v této souvislosti používá zcela běžně. Pojem „zákaz“ se v zákonodárství i v různých vyhláškách používá zpravidla v souvislosti s činnostmi jinak běžnými: zákaz stanování, zákaz zastavení apod. Pojem zákaz s sebou vždy přináší něco negativního, represivního. Jak uvádí právník Tomáš Hromek: „[zákaz] je vnímán jako určité zlo, které někdy může být opodstatněné, ale v zásadě nikdy není samo o sobě žádoucí.“ Užívání tohoto pojmu tudíž navozuje dojem, že umělý potrat je věc běžná, stejně jako parkování. Žádoucí pak je jejich „liberalizace“, která jediná nastolí spravedlivé poměry. Slovo „liberalizace“ je přitom převzato z ekonomického slovníku a má pozitivní nádech: liberalizace trhů znamená odstranění „zbytečných“ překážek a bariér, díky čemuž se „volná ruka trhu“ sama postará o bohatství celé společnosti. Podobně pozitivní představy toto slovo sugeruje i v oblasti ochrany života dosud nenarozených dětí.

Z Andorrské ústavy pro stát i jeho obyvatele přímo plyne, že: 1. nelze zasahovat do přirozeného průběhu těhotenství; 2. vyžaduje se takový právní systém, který zajistí účinnou ochranu života, protože právo na život je základní hodnotou a jeho nositelem je už nenarozené dítě. Slovo „zákaz“ zde nedává žádný smysl.

Lara

O absurditě, k níž vede podobně ideologicky pokřivený slovník, svědčí příběh andorrské dívky jménem Lara tak, jak jej zpracovali v lifestylovém časopise Vice. Nejde nám o příběh samotný. To, jak se vše událo ve skutečnosti, se patrně nikdy nedozvíme, určitě ne v podání zmíněného časopisu. Jde nám o to, jak se ho chopili novináři. Podobně upravenými příběhy jsou dnes zaplavována média – dělo se to v Irsku v období snah o prolomení tamní legislativy, děje se to vůči Polsku i vůči Andoře, která je nám však příliš vzdálena.

Začíná slovy: „Stejně to nemělo být její dítě; když v osmnácti letech nechtěně otěhotněla, rozhodla se, že dítě bude vychovávat její teta, zatímco ona půjde na univerzitu.“ Dítě sice nechtěla (tvrzení vytváří dojem, jako by život nenarozeného dítěte bez matčiny vůle ztrácel na hodnotě), ale vše bylo v pořádku do doby, než Laře v pátém měsíci začaly bolesti a krvácení. Dítě mělo mít Downův syndrom. Lařin otec sehnal 3000 eur a odvezl ji do tři hodiny vzdálené Barcelony (časový údaj je důležitý, je důkazem záměrného týrání andorrských žen). Navíc prý andorrský gynekolog španělským lékařům „nařídil“, aby jí po chemicky vyvolaném porodu dítě ukázali: „Ten obraz mám stále v hlavě; někdy mě v noci budí. Od malička jsem se bála tmy, ale od té doby se to ještě zhoršilo. Teď spím s plyšovým zvířátkem.“ Lara byla následně odsouzena k podmíněnému trestu s odkladem na čtyři roky a údajně i k povinnému antikoncepčnímu implantátu. Celý příběh

končí dojemně: „Lara potáhla z cigarety a pak mi ukázala malé tetování. Lidem říká, že je pro její mladší sestru [její matka rovněž podstoupila potrat, pozn. red.], ale to není celá pravda. Je také pro její dceru – malou, nachovou, někde na nebesích.“

„Princip dvojího účinku“

Příběh počítá s tím, že čtenář nemá větší znalosti. Pokud by Lara byla skutečně v ohrožení života, trestní zákoník by se na ni vůbec neuplatnil. V Andoře se v těchto případech aplikuje tzv. „princip dvojího účinku“ a ženy v ohrožení života nikdy nejsou stíhány, neboť stav krajní nouze podle andorrské legislativy vylučuje trestní odpovědnost. Smyslem příběhu je zjevně jediný: máme litovat především Laru, oběť patriarchálně-feudálního útlatku, ne mrtvé dítě. Lara posléze začala trpět depresemi a život se jí zkomplikoval po stránce pracovní o osobní. Text nám však sděluje, že se to stalo v důsledku traumatizujících okolností – kvůli nákladům, které musel její otec vynaložit, kvůli tříhodinové cestě do nemocnice, kvůli tomu, že jí ukázali mrtvé dítě. To dá rozum, že její nervové zhroucení přece nemůže souviset s tím, že prostě podstoupila umělý potrat. Tuto možnost ne-

Andorra je vyspělá moderní demokratická země a přitom svými zákony říká, že pro ni je nejvyšší hodnotou úcta k životu všech jejích obyvatel bez rozdílu.

Foto: francescodemarc / Adobe Stock

Foto: Conferencia Episcopal Española & Claude TRUONG-NGOC

Andorra má dvě hlavy státu: francouzského prezidenta a biskupa urgellské diecéze. Urgellský biskup je po papeži jedinou církevní hlavou státu na světě.

smíme ani naznačovat. „Ženy v Andoře jsou považovány za občany druhé kategorie. [...] Když požadujeme svá práva, považují nás za bláznů a radikály,” zní v článku slova Vanessy Mendozy Cortésové, předsedkyně organizace *Stop Violències* (Stop násilí), která mimo jiné usiluje o legalizaci potratů „na přání”.

Nepřímou a nezáměrně nám příběh říká ještě další věc: umělý potrat skutečně není nic běžného. A to ani pro ty, kdo s touto praxí souhlasí.

Perspektiva druhá: o vlku a koze *Servei Integral d'Atenció a la Dona*

V Andoře už pár let funguje vládní „služba sexuální a reprodukční zdravotní péče” s názvem Integrovaná služba péče o ženy (*Servei Integral d'Atenció a la Dona*, zkratkou: SIAD). V současnosti ji tvoří čtrnáct porodních asistentek a čtyři ošetrovatelky. V poslední výroční zprávě se uvádí, že od roku 2020 poskytla nejrozličnější služby 203 ženám. Mimo jiné nabízí „specializovanou péči ženám v situacích nechtěného těhotenství”, poskytuje „informace o dobrovolném ukončení těhotenství” a nabízí „následnou péči v případě ukončení těhotenství”. Také je možné objednat si v některé z jejích kanceláří „pilulku po”, kterou na svých stránkách definují jako „hormonální lék, který zabráňuje nebo oddaluje ovulaci a ve většině případů brání těhotenství, ale nikdy ho neukončuje. Tato pilulka není abortivum.” Součástí služeb této vládou zřízené instituce je informovat ženy, jak jít na potrat za hrani-

cemi země. Oficiálním důvodem existence této služby je „právo na svobodu projevu a na informace”, které je v Andoře rovněž ústavním právem. Toto právo je však v konfliktu s paragrafem: „navádění k interrupci je trestný čin”. V Andoře to skutečně nemají jednoduché.

Evropský soud pro lidská práva a „univerzální periodický přezkum”

Je to ale ještě složitější. Existují patrně dva závažnější důvody, proč Andořané tuto instituci založili. Spočívají na principu „aby se vlk nažral a koza zůstala celá”. Za prvé: bylo třeba uspokojit Evropský soud pro lidská práva, který v roce 1992 v judikatuře s názvem *Open Door and Dublin Well Woman v. Ireland* učinil v zásadě přelomové rozhodnutí, které se týkalo omezení práva na svobodu proje-

vu. Evropský soud rozhodl, že Irové svým zákazem poskytování a přijímání informací o umělých potratech porušili článek 10 Evropské úmluvy o lidských právech. Navíc podle judikátu Evropského soudu „zákaz interrupce musí být vyvážen uznáním práva žen cestovat do zahraničí za účelem legální interrupce”. Založením této služby Andorra obě tato rozhodnutí de facto řeší.

Za druhé: Andorra se, stejně jako dalších 193 členských států OSN, pravidelně podrobuje tzv. univerzálnímu periodickému přezkumu. Jde o mezivládní proceduru, jež zkoumá stav lidských práv v jednotlivých členských státech. Přišlo s tím Valné shromáždění OSN v roce 2006 při zřízení Rady OSN pro lidská práva a koná se pravidelně každých pět let. K nejnovějšímu přezkumu se Andorra dostavila v listopadu 2025. Zastupovala ji ministryně zahraničních věcí Imma Tor Fausová. Zástupkyně Nizozemska při přezkumu vyjádřila znepokojení nad „kriminalizací potratů” v knížectví a nad „dopadem, který to má na zdraví žen”. Ministryně Fausová namítla, že Andorra nabízí řadu bezplatných podpůrných opatření pro ženy, které si přejí podstoupit potrat (tedy výše zmíněná SIAD), a že žádná žena ani žádný zdravotník nebyli za ukončení těhotenství stíháni. Došlo i na omluvu vůči OSN: „Skutečnost, že jeden ze spoluknížat je zástupcem katolické církve, vysvětluje obtíže, kterým vláda a parlament čelí při řešení dekriminalizace.”

Perspektiva třetí: španělský biskup a francouzský Macron *Spolukníže*

Dlužíme vysvětlení, co se skrývá pod podivným slovem „spolukníže”. Současně si vysvětlíme poslední a patrně nejzamotanější andorrskou složitost. A také to, jakým způsobem spolu souvisí geopolitika a etika, jak zaznělo v úvodu. Andorra má dvě hlavy státu: francouzského prezidenta (původně to ovšem byl hrabě z Foix, pak král Dolní Navarry, poté francouzský král a nakonec od roku 1871 pre-

Co je princip dvojího účinku

Jde o etickou zásadu, podle níž je morálně přípustné jednání, které má dobrý a současně špatný následek (ten druhý se přitom očekává), jestliže jsou splněny určité podmínky. K těmto podmínkám zpravidla patří, že dobrý účinek nesmí být způsoben špatným účinkem a špatný účinek nesmí být zamýšlen, ale pouze předvídán jako nevyhnutelný vedlejší důsledek dobrého účinku. Tento princip se často používá v lékařské etice a bioetice pro řešení složitých dilemat, jako je například rozhodování o ukončení léčby. Hraje významnou roli v tzv. deontologické etice, podle níž morální správnost jednání spočívá na objektivně daných principech a pravidlech. Její původ lze vysledovat ve scholastické filozofii Tomáše Akvinského.

zident) a biskupa urgellské diecéze (se sídlem v katalánském městečku Seu d'Urgell, nacházejícím se na úpatí Pyrenejí). Urgellský biskup je po papeži jedinou církevní hlavou státu na světě. Ironií dějin se nejrepublikánštější prezident světa – prezident francouzský – musí ve svých rozhodnutích řídit vůlí zástupce římskokatolické hierarchie, která jako by už ani nepatřila do našeho světa. Navíc biskupa jedné nevýznamné katalánské diecéze. A poslední kapka: ještě ke všemu musí akceptovat feudální titul (spolu)kníže. Je to týž Emmanuel Macron, s jehož podporou vstoupilo právo na umělý potrat do francouzské ústavy. Emmanuel Macron to v Andoře nemá jednoduché.

Selektivní stopka násilí

V srpnu roku 2018 spálily při festivalovém koncertu v Seu d'Urgell na pódiu tři maskované feministické aktivistky fotografii tehdejšího spoluknížete Andorry, biskupa Josepa-Enrica Vivese. K činu se následně přihlásila radikálně levicová mládežnická organizace Arran. V samotné Andoře se konají pravidelné protestní akce organizované sdružením *Stop Violències* (Stop násilí), v jehož čele stojí již citovaná Vanessa Mendoza Cortéssová, psychologka a specialista na genderově podmíněné násilí. Podle jejích slov „je čas ukončit tento stav věcí. Skutečnost, že ženy v Andoře nemohou svobodně podstupovat potraty, nás, ženy, staví do postavení nedostatečné ochrany.“ Akce se konají pravidelně 28. září, tedy na slavnost sv. Václava. Ve světě je však toto datum známější pod názvem „Mezinárodní den bezpečných potratů“. Kupříkladu v roce 2022 se protestu zúčastnilo 40 lidí a v roce předchozím organizace vypravila autobusy z Barcelony, aby počet účastníků navýšila. Průvod prochází ulicemi hlavního města Andorra la Vella s celosvětovými prefabrikovanými hesly typu „Vyndejte růžence z našich vaječníků“ či „Panna Maria by na potrat šla“. Jak vidno, verbální násilí, tzv. hate speech, se vůči určitým vrstvám společnosti uplatňovat smí. Při posledním univerzálním periodickém přezkumu dala OSN Andoře několik doporučení, kromě jiného ve věci „boje proti nenávistným projevům“. Uvidíme, zda tyto aktivisté doporučení vyslyší.

Kořeny andorrské nezávislosti

Andorrská hymna začíná slovy „El gran Carlemany, mon Pare, dels alarbs em deslliurà“ (Velký Karel Veliký, můj otec, osvobodil mě od Saracénů...). Je to podobné, jako kdybychom v naší hymně zpívali o knížeti Václavovi. Historická paměť Andořanů sahá hluboko do minulosti. Ne k roku 1918, 1945 či 1989, ale k datu 1278. Tehdy se Andorra na základě

tzv. paréagské smlouvy stala kondominiem pod vládou dvou spoluknížat. Na základě takto vyvážené součinnosti moci Andorra získala nezávislost, státnost a hranice, které má dodnes.

Toto je nejhlubší důvod, proč se o dekriminalizaci (nikoli legalizaci!) umělých potratů v Andoře zejména posledních dvacet let převážně jen diskutuje, ale nic se neděje. Andorrský státní systém stojí na prastarém rozdělení moci mezi mocí světskou a duchovní a ta duchovní zde stále má reálný vliv. Ani výše zmíněné útoky s tím nic nenadělají. Do jara roku 2025 byl andorrským spoluknížetem biskup Joan-Enric Vives. Ten trval na tom, že pokud bude provádění potratů dekriminalizováno, abdikuje. Tím by mohlo dojít k přímému ohrožení systému spoluknížectví, tedy i andorrské státnosti. A skutečně v roce 2023 málem ústavní krize propukla. Přímou v Andoře to musel řešit sám vatikánský státní sekretář Pietro Parolin, který celou záležitost označil za „velmi delikátní, velmi složitou“. Spekuluje se, že od té doby v zákulisí probíhají debaty a již zesnulý papež František měl údajně mlčky schválit plán na dekriminalizaci potratů. Svatý stolec to ani nepotvrdil, ani nevyvrátil.

Nový andorrský spolukníže biskup Josep-Lluís Serrano Pentinat zvolil po svém dosazení k této věci diplomatictější tón. V říjnu roku 2025 jednal předseda andorrské vlády Xavier Espot ve Vatikánu a přislíbil, že v první čtvrtině roku 2026 předloží návrh textu, kterým se upraví článek 8 andorrské ústavy, garantující právo na život. V určitých kruzích z toho panují obavy, patrně to ale

nebude tak dramatické: historicky Andořané prokázali, že dokážou věci opravdu značně zkomplikovat.

„Kulturní válka“ a hodnoty

Ve věci ochrany lidského života od početí do přirozené smrti, kterou mají někteří sklony označovat nesmyslným a manipulativním souslovím „kulturní válka“, se malá Andorra stala překvapivým dějištěm střetu globální liberální demokracie, jejíž hodnoty stojí na konsenzu lidí (a často mají kořeny v ideologiích), s globální římskokatolickou církví, jejíž hodnoty jsou ukotveny nadčasově, univerzálně a metafyzicky. Přitom jde svým způsobem též o zápas o charakter národa, o svobodu a nezávislost. Ze všech těchto perspektiv na něj můžeme hledět a bude to legitimní. Jediná perspektiva, která nedává smysl, je označovat to za „kulturní válku“.

Současně je Andorra, stejně jako Lichtenštejnsko, Polsko či Malta, důkazem, že neplatí rovnítko mezi „vyspělou moderní zemí“ a „liberalizací“ základních hodnot. Andorra je vyspělá moderní demokratická země a přitom svými zákony říká, že pro ni je nejvyšší hodnotou úcta k životu všech jejích obyvatel bez rozdílu. Spíše než jakousi feudální citadelou je Andorra majákem naděje, že i pro moderního člověka zůstávají základní hodnoty realitou.

– Jan Šindelka

Foto: Miradortigre / flickr

Foto: 4x rodinný archiv

V hospodě jsem potkal anděla

Marie a Miroslav Huňkovi jsou z Nedachlebic. Obec o necelých 800 obyvatelích leží uprostřed „Bermudského trojúhelníku“ tří slavných poutních míst: Hostýna, Velehradu a Provodova. Vychovávají spolu pět dětí ve věku od dvanácti do dvou let. Miroslav pracuje jako obchodní zástupce, Marie vede děti k hudbě, která podle ní zjemňuje duši, a v současnosti už by z nich dokázala postavit cimbálovou kapelu. Miroslav nejvíce miluje ticho.

Jak jste se seznámili?

Marie: Seznámili jsme se v hospodě. Mírek brigádu končil a já jsem začínala. Oba jsme tehdy studovali vysokou.

Miroslav: Já jsem v té hospodě dělal, abych měl na svůj koníček, který byl hodně nákladný. Tehdy jsem, řekněme, hodně slavil, takže můj život nebyl úplně dobrý, spíš až příliš špatný. V té hospodě jsem potkal manželku jako anděla.

Mar.: Naše první setkání si Mírek ani nepamatuje.

Mir.: Moje rodná ves Topolná měla tehdy jako dominantu největší vysílače v republice, ale pro mě byla dominanta ta hospoda. Pak se to změnilo a já tam přišel střízlivý a dal si kofolu a kafe – to byl pro mě první okamžik, kdy jsme se potkali za střízliva.

Trochu dramatické seznámení...

Mar.: To bylo. Já jsem z úplně odlišné rodiny než manžel. Z pěti dětí jediná dcera, a když se mamka dozvěděla, že jsem si vybrala Mirka, to bylo dramatické. Mírek už měl syna Toma, teď oslavil dvacetiny a bydlí u Mirko-

vých rodičů. Tenkrát měl necelé dva roky, tak to bylo na mamku, která si přála věřícího člověka, příliš. Ale zvládla to.

A jak vaše rodina?

Mir.: Mám hodně pracovitě rodiče, kteří si zakládali na hodnotách, které jsou ale spíše materiální. Všechno jsme měli a všeho bylo ne dostatek, ale nadbytek. A veškerý čas, který byl, se věnovali práci. V dospívání mi tak dali velkou volnost a já si mohl dělat, co chtěl. Navíc jsem měl dost peněz. Před tím bych varoval ostatní rodiče. Zachovej řád

Má představa byla mít velkou rodinu někde na samotě u lesa v domečku s dřevěným plotem. Prostě jako z pohádky. Ale s manželkou jsme se o tom nikdy moc nebavili.

a řád zachová tebe. S odstupem času ale musím říci, že lepší rodiče bych si nemohl přát. Dali mi všechno, co sami dostali. Jediný okamžik, který si z dětství pamatuju z kostela, je, že jsme tam šli s jednou z mých tet, ta mi dala pětikorunu, já ji hodil do andělíčka a on se uklonil.

O syna jste se staral vy?

Mir.: Já ne, žil se svou mámou. O tom, že se má narodit, jsem se dozvěděl v šestém měsíci těhotenství. To všechno vyplynulo ze života, který jsem žil...

Na Slovácku jste doma?

Mir.: Podíval jsem se do různých míst světa, ale s odstupem času si říkám, ano, tohle je můj domov.

Mar.: Už od dětství mě hlavně mamka s babičkou vštěpovaly: Mluv tak, jak ti zobák narostl. Od mala jsem chodila v kroji, na hody a různé slavnosti a byla jsem hrdá na náš kraj, protože mi už tehdy přišlo, že jsme obklopeni dobrými lidmi. Co jsme se s Mirkem vzali, měli jsme možnost bydlet v několika obcích a jednom městě, než jsme zakotvili zpět v Nedachlebicích, odkud pocházím. Jedno z míst byla Napajedla, která byla proslulá hřebčínem, ale my jsme díky tomu poznali Aničku Zelíkovou, která bydlela dokonce ve stejné ulici jako my a je tam i pohřbena.

Čím jste profesně?

Mir.: Vystudoval jsem regionální rozvoj na Ostravské univerzitě, ale nikdy jsem se oboru nevěnoval. Posledních patnáct let pracuji ve společnosti Continental Barum v Otrokovicích. Aktuálně jako obchodní zástupce pro prodej kol na manipulační techniku.

Mar.: Já studovala v Karvině na Slezské univerzitě obor Veřejná ekonomika a správa a navazující obor jsem dostudovala ve Zlíně na Univerzitě Tomáše Bati. Teď od září pracuji v administrativě.

Jak zvládáte skloubit práci a péči o dvouletou Esterku?

Mar.: Je ve školce. Dřív nám hodně pomáhala moje maminka, která ale před dvěma roky zemřela. Ve školce jsme měli všechny čtyři děti, tak nám letos vzali i Esterku. Ona je šikovná, společenská a hodně navázaná na staršího bratra Mirečka – jsou to taková dva parťáci na život a na smrt, starají se tam o sebe a ona je nadšená. Těší se do školky

i o víkendů. Ten krok byl pro nás těžký, ale bylo potřeba splácet hypotéku a živit rodinu. Čím jsou děti starší, tím je to náročnější. Ona nám to takto usnadnila.

Mir.: Měla takový „přípravný kurz“. Řešili jsme, že výdaje neustále stoupají, a ačkoli bych neřekl, že vydělávám málo, uživit sedmičlennou rodinu není úplně jednoduché. Najednou zazvonila paní, která se s námi ani nijak nebavila, a říká: „Já se jdu nabídnout, jestli byste nepotřebovali hlídání.“ A najednou se začaly dít věci. Ve finále se tady takové babičky vyklubaly dvě, ty si Esterku braly na hlídání.

To není úplně obvyklé!

Mar.: Máme tady na Slovácku kolem sebe fajn lidi. Když umřela maminka, měla necelých 62 let. A hodně lidí nezištně přišlo a nabídli pomoc. Třeba s hlídáním: „A já su babička!“ Nebyli úplně cizí, ale ani nikdo, s kým bychom se potkávali denně. Nejmladší děti, které mamku nezažily, tak mají babičku, ke které můžou jít a která má jiný přístup než přísně vychovávající rodiče.

Mir.: Máme tady taky jednu paní, která každých čtrnáct dní zazvoní na dveře a přinese nám pekáč buchet. A můj táta bere kluky na fotbal, má to v krvi jako bývalý trenér a funkcionář. Jediné, co mě mrzí, že zápasy jsou v neděli. Pro mě je priorita, aby kluci mi-

nistrovali, protože vidím ten rozdíl, když jsou v lavici v kostele, vyrušují a hádají se, a když jsou jako ministranti. Chovají se úplně jinak...

Mar.: ... drží stráž u oltáře.

Chtěli jste velkou rodinu?

Mir.: Má představa byla mít velkou rodinu někde na samotě u lesa v domečku s dřevěným plotem. Prostě jako z pohádky. Ale s manželkou jsme se o tom nikdy moc nebavili.

Mar.: Je pravda, že jsme tuto otázku s Mirkem na začátku určitě neřešili. Nezmínil se mi ani o své představě, to až jsme měli už první dvě děti, tak to z něho vypadlo. Obecně vnímám, že je dítě velkým požehnáním a nezaslouženým darem. V momentě, kdy víte, že máte v druhém stejném nastavení a že děti vnímá totožně – že nejsou na překážku, tak je vše jednodušší.

A jak to máte s výchovou – volnější, nebo přísnější?

Mar.: Volnější ne. Vnímám, že je důležité, aby děcka měla hranice a řád, i když je to náročné. Pořád se to za pochodu učíme, pokus omyl. Každý den je jiný, je to hektické, kroužky, práce. Když člověk celý den stráví v práci, víte, že se vrátíte domů a naráz je večer. Děti samozřejmě nebijeme, ale vnímám, že potřebují řád. Náš předposlední syn Mireček nás v tom hodně školil od mala. Na něm je vidět, že když řád má, tak je v pohodě, když ho nemá, člověk se s ním nedomluví. Manžel je přitom ten hodnější a když už si neví s dětmi rady, řekne: „Já to řeknu mamce!“

Oni vás k nám odeslali na tu léčbu, při které se rozpustí tromby a vy potratíte. Pro nás je ale priorita, že jste těhotná. Budeme vás léčit tak, aby těhotenství pokračovalo.

Mir.: A funguje to. Hodně vnímám, že dnes je volná výchova v kurzu, ale my si nemyslíme, že to je správné. Můžu to říct z vlastní zkušenosti teenagera, který dostal absolutní volnost.

Mar.: Teď jsme třeba řešili se Samuelem, jestli nebude mít nějaké to DIS, že se mu pletou písmenka a tak. Máme známou dětskou psycholožku, která už je v důchodu, a u ní jsem teď hodně čerpala rady. Říkala mi: „Víš ty co? Třeba si přečti něco o sourozeneckých konstelacích. To o dětech hodně vypovídá, jak každý bojuje o své místo na slunci.“

Stiháte nějaké koníčky? Společně strávený čas?

Mar.: Než jsme zakotvili v Nedachlebicích, různě jsme se stěhovali, takže když jsme se sem vrátili, už jsme měli malé děti, a ony zde neměly žádné kamarády ani vyžití. Tak jsme jim kroužky vytvořili sami. Založila jsem hudební schólu a v ní se seznámily s místními dětmi. Hrajeme moderní křesťanskou hudbu, aby to děcka bavilo, kytarovky. Dokonce kvůli tomu některé děti dojíždějí z okolních vesnic.

Vy sama hrajete?

Mar.: Já jsem amatér, hraju na kytaru, na flétnu, něco zahraju na klavír...

Přirozeně muzikální?

Mar.: Ano, to bych řekla, že je můj dar. Kdysi jsem slyšela, že hudba člověku zjemňuje duši a naprosto s tím souzním.

A děti?

Najednou zazvonila paní, která se s námi ani nijak nebavila, a říká: „Já se jdu nabídnout, jestli byste nepotřebovali hlídání.“

Kdo je Anička Zelíková

Anna Zelíková se narodila roku 1924 v Napajedlích. Na její formování měly velký vliv řeholní sestry sv. Kříže, které se věnují hlavně nemocným a potřebným a práci ve školství. Svůj život chtěla zasvětit Bohu. Na Zelený čtvrtek 14. dubna 1938 se náhodně dozvěděla o zabíjení nenarozených dětí a natolik jí to vnitřně otřásl, že se nabídla Bohu jako smírná oběť za tyto hříchy. Následujícího dne na Velký pátek svou nabídku obnovila, následně se rozkašlala a následovalo první chrlení krve z plic. Považovala to za Boží přijetí této své oběti za prolévanou krev nevinných dětí. Kvůli těžké nemoci nemohla vstoupit do kláštera, ale přijali ji do tzv. třetího řádu karmelského, s řeholním jménem Marie. Zemřela ve čtvrtek 11. září 1941.

Mar.: Naše dvanáctiletá Maruška se učí hrát na housle a chodí do cimbálky a orchestru a letos si ještě přibrala zpěv. Je samostatná, takže si to už „obíhá všechno sama“. Jinak je to velká čtenářka, z čehož máme také radost. Devítiletá Verunka je náš tvořílek a během chvilky dokáže téměř z ničeho vytvořit něco. Učila se hrát na zobcovou flétnu a letos začala na klarinet. Sedmiletý Samuelek hraje fotbal a druhým rokem se učí hrát na cimbál. Čtyřletý Mireček začal jezdit se Samíkem na fotbal a letos začal ministrovat se Samuelkem. To ho zatím také baví. No a poslední, dvouletá Esterka, si zatím užívá všeho, co poznává. Nejraději si ale zpívá a žánrově teda nejvíce vlastní tvorbu.

Marie a Miroslav: Společný únik máme také v podobě manželského společenství v hnutí END (*Equipes Notre Dame*).

Mir.: Taký už devět let nemáme televizi.

Mar.: Zrušili jsme ji i kvůli dětem. Když je v televizi něco normálního, tak nemáme problém jim to pustit na počítači. Když jsme

měli nejstarší dceru, byla sama a já s ní byla doma. Žili jsme na bytě v Napajedlích, vařila jsem, obyděl byl jinde a jak jsou děti chytré, zapínala si televizi sama. Pak jsme někam šli a bavili se o tom, kam bychom chtěli na dovolenou a Marunka se k manželovi sklonila a říká: „Tati, a nešlo by si na to vzít půjčku?“ Tohle byl okamžik, kdy jsme zavnímali, že to k ní plyne z té televize a že nechceme, aby se tohle v dětech kódovalo. Tak jsme se rozhodli, že končíme s televizí a že budeme dětem vybírat, co ano a co ne.

Byla jste celkem pětkrát těhotná. Ne vždy se to obešlo bez komplikací. Co se stalo?

Mar.: Byla jsem v jedenáctém týdnu s Mirečkem a měla jsem tak velké bolesti, že už jsem skoro nemohla chodit. Naráz, den ze dne, mi opuchla noha, zřívověla. Bliklo mi, že to asi bude sraženina. Jeli jsme do nemocnice. Šla jsem hned na interní pohotovost a řekla, že jsem v jedenáctém týdnu těhotenství. Poslali mě na gynekologii do jiné budovy, protože byl svátek a oni neměli nikoho, kdo by mi udělal sono. Na gynekologii už měli výsledky krve, byly to sraženiny. Když mě na oddělení přijímali, jedna lékařka hned řekla: „A prosím vás, můžu se zeptat, kolik byste těch dětí chtěla?“ Já na to: „Chcete po mně číslo účtu, abyste nám na ně přispívala, nebo nechápu tuto otázku?“ Na sono se pak zjistilo, že jsem měla celou pravou nohu až do břicha kompletně ucpanou, byl zázrak, že se do té doby nic neutrhlo. Asi mám posunutý práh bolesti, ale opravdu jsem nic nevnímala. Lékař na sonu mi řekl, že nejlepší volba by byla jít na potrat. Existuje prý na to lék, který všechny tromby v těle rozpustí, ale zanikne při tom i těhotenství. Poslal mě zpátky na gynekologii, kam za mnou přišla jen primářka a řekla: „Rozhodli jsme se, že vás odesíláme na vyšší pracoviště do Brna.“ To bylo celé. Odvezli mě do Brna a tam za mnou po vstupních vyšetřeních přišla lékařka z hematologie a říká: „Paní Huňková, oni vás k nám odeslali na tu léčbu, při které se

rozpustí tromby a vy potratíte. Pro nás je ale prioritou, že jste těhotná. Budeme vás léčit tak, aby těhotenství pokračovalo." V Hradišti k tomu přítom všichni lékaři přistupovali tak, že o nic nejde, je to začátek těhotenství, máte tři děti – nejlepší cesta je jít na potrat. Na hematologii v Hradišti mi pak lékařka řikala: „Proč vás posílali do Brna, když léčbu, kterou vám nasadili v Brně, bychom nasadili i my.“ Abych to celé shrnula: ten tlak ze strany lékařů byl opravdu velký. Navíc jsem tam byla sama, bez manžela. Jako bych se měla stydět za to, že jsme se rozhodli Mirečka přijmout. Přítom Mireček a následně i Esterka jsou pro naši rodinu velkým obohacením.

Vztah k Hnutí pro život jste prý měla už z rodiny?

Mar.: Ano, babička, co si pamatuju, dostávala od Hnutí pro život kartičky s Modlitbami za nejmenší a pak jsem zaregistrovala, že i mamce chodí časopis. No a pak přiměřeně věku rozebírala, co to je, nechávala nám časopisy na očích k přečtení. Takže to přišlo tak nějak přirozeně z rodiny. Také jsem chodila k brněnské gynekoložce Ludmile Láznickové.

Jak jste na ni přišli?

Mar.: Hledala jsem gynekoložku a chválila Bohu měly všechny plné ordinace. Doporučila mi ji maminka a pak ještě jedna kamarádka, která si ji taky našla z etických důvodů. Odvážila jsem se jí zavolat a s manželem jsme si řekli, že cesta do Brna je pohoda, že člověk cestuje kvůli větším hloupostem. Když víte, že jste v rukou člověka, který dbá o lidský život od počátku, to je něco úžasného.

Na Pochod pro život jezdíte celá rodina?

Mar.: Teď ne, protože od jisté doby už nemáme velké auto, tak musíme jezdit buď dvěma, nebo jede jen část dětí. Teď jsme si ale řekli, že by pro nás byla velká motivace do příštího roku, že pojede celá rodina.

Mir.: Vzhledem k tomu, co se stalo... Vnímali jsme na vlastní oči, že není v pořádku, že policie nijak nezasáhla. Spíš mi to připadalo, že to byl zásah proti pochodu.

Všimli jste si toho?

Mar.: Ano, já jsem dokonce ten den, jak jsme se vrátili, napsala policejnímu prezidentovi stížnost. Jak nás pustili z Kaprovy ulice, oběšli jsme dav a viděli, co se děje na druhé straně. Informace, které nám policie předávala, nebyly úplně pravdivé. Viděli jsme třeba, jak někdo chtěl jít pryč s dětmi a nešlo to. Mně přišel antikonfliktní tým lepší než policisté, kteří kolikrát fakt jenom stáli a koukali.

Mir.: Pro mě nejsilnější okamžik nepochopení byl to, když mladá holka se sluchátky na uších strčila zvukovou sirénu do kočárku s malým dítětem. To jsem si říkal, to přece nemůže být pravda. Tohle se v demokratické společnosti nesmí stávat.

Mar.: Pak jsme sledovali, co se kolem toho děje. Třeba bývalý poslanec Aleš Dufek ze Zlínského kraje sbíral svědectví a ještě v Poslanecké sněmovně hodně interpeloval a hodně se zasazoval, aby se to řešilo. S ním jsme byli v kontaktu.

Mir.: Hodně tam pomáhalo, jak jelo to první doprovodné auto a z reprobeden neustále pouštěli pozitivní melodie, tohle podle mě velmi uklidňovalo situaci dětem. To byl hodně dobrý počín. Jezdíme také každý rok v provincii na smírné poutě Modliteb za nejmenší, ale tam většinou jedu jen já a беру dvě děti.

Mar.: Ale jinak byl pro nás celý den radostný. Mše svatá, program na Hradčanském náměstí a ta radostná část průvodu. Závěrečná tečka u Mariánského sloupu a požehnání od pražského arcibiskupa bylo pro nás povzbuzením. Celkově jsem Hnutí pro život vděčná za to, co dělá, zejména z pohledu vícečetných rodin. Mám kamarádky, které mají více dětí a ně-

kdy je těžké unést krom jiného i tíhu různých posměšků, že máte páté, šesté, sedmé dítě. Hnutí pro život dělá v tomto směru velkou osvětu a rodičům „tři plus“ pomáhá. Už jen fakt, že to vůbec někdo zavnímá, když to nevnímají ti, kteří by s tím mohli něco dělat, nám to za podporu rozhodně stojí.

Mir.: Já to vidím tak, že podobný postoj, jako má Hnutí pro život, měl třeba zesnulý kardinál Duka. Nikdy se nepotřeboval líbit všem. Stál si za svými názory. A mluvil pravdu. Ano ano, ne ne. Tak vnímám Hnutí pro život: pravdivě pojmenovává věci, a to je důležité.

– hpž

Foto: Sebastian Kaulitzki / Adobe Stock

Děti dosud nenarozené v labyrintu práva

Právo si s nenarozenými dětmi neví rady. Vlastně se zdráhá připustit, že vůbec existují. Člověk vzniká prý až porodem. Před tím je pouze jakýsi „život před narozením“. Ten je sice podle ústavy hoden ochrany, co to ale vlastně znamená?

Právní názor na ochranu života z pohledu ústavního práva

V *Časopisu zdravotnického práva a bioetiky* vyšel článek Mgr. Petry Braunové z Právnické fakulty Univerzity Karlovy „Ochrana života na jeho počátku z pohledu ústavního práva“ [<https://medlawjournal.ilaw.cas.cz/index.php/medlawjournal/article/view/267>]. Článek se snaží poctivým způsobem nalézt odpověď na otázku, jak současná právní úprava týkající se ochrany nenarozených dětí, nadbytečných embryí při asistované reprodukci (IVF), potratů a práv žen v průběhu porodu vyhovuje ústavnímu pořádku České

republiky, podle kterého „každý má právo na život. Lidský život je hoden ochrany již před narozením.“ Ačkoliv Petra Braunová je pravděpodobně na začátku své akademické kariéry, její článek je dobrým příkladem doktrinárního přístupu k ochraně nenarozených dětí, který není ani příliš progresivně liberální, ani konzervativně pro život. Lze tedy očekávat, že většina právnické veřejnosti se s ním bude ztotožňovat. Po odborné stránce je článek kvalitně zpracován a široce odkazuje na nejrůznější prameny práva. Je tedy poměrně reprezentativní, a je proto vhodné jej kriticky zhodnotit.

Právní pojetí vzniku lidského života

Braunová v úvodu poukazuje na odlišné pojetí okamžiku vzniku právní subjektivity dítěte podle norem občanského a trestního práva. Právní subjektivita znamená existenci osoby, která je nositelem práv. Vznik právní subjektivity je tedy vznikem života člověka v právním smyslu. V civilním právu je rozhodujícím okamžikem narození, který je chápán jako okamžik „uvolnění dítěte z těla matky“, přičemž dítě se musí narodit živé. Trestní právo naproti tomu považuje za počátek života člověka začátek porodu. Podle Braunové tato odlišná pojetí

mohou mít významný vliv na průběh porodů, při kterých je třeba vyvažovat mezi zájmy matky a zájmy rodičího se lidského plodu.

Braunová sice kritizuje civilistický pohled, podle kterého v průběhu porodu dítě žádná práva nemá, jediné řešení, které ale nabízí, je sjednotit právo jako celek na trestněprávním pojetí, podle kterého vznik osobnosti dítěte nastává začátkem porodu. Otázku, zda osobnost dítěte nevzniká dříve, například v okamžiku početí, si Braunová neklade.

Přitom, pokud z hlediska dilematu, v kterém okamžiku průběhu porodu stanovit okamžik počátku života dítěte, a tedy okamžik vzniku jeho subjektivity, neustále vyvstává konflikt mezi civilistickým a trestním pojetím, nabízí se otázka, zda horizont, který pro právní teoretiky představuje začátek porodu, nepřekročit a nehlédat počátek lidského života někde v jeho dřívějších vývojových fázích. S trochou ironie, jak říká klasik: „Vždy, když vyloučíte nemožné, to, co zůstane, ať už je to jakkoli nepravděpodobné, musí být pravda (milý Watsone).“

Ukončení těhotenství umělým potratem

Těžiště článku Braunové spočívá v části věnované interrupcím. Této části předchází shrnutí stavu ústavního pořádku ČR, podle kterého nenarozené dítě není subjektem práva na život, ale je pouze „hodno ochrany“. Braunová uvádí: „Plod sice nepožívá stejné ochrany, jako kdyby měl právo na život, ale při zásazích do jeho vývoje je třeba dbát ústavního zájmu na jeho ochraně.“

Je zajímavé, že v pojetí Braunové ochrana života nenarozeného dítěte vždy souvisí s konfliktem mezi základním právem těhotné ženy svobodně se rozhodovat na straně jedné, a ústavní hodnotou života nenarozeného dítěte na straně druhé. Na tento konflikt je, podle Braunové, třeba reagovat poměřováním uvedených právních principů. Protože základní právo na svobodném rozhodování ženy je vyšší kategorií než „jen“ ústavní hodnota ochrany života nenarozeného dítěte, je v souladu s ústavou upřednostnit základní právo, tedy právo na svobodné rozhodování ženy. Otázkou je, zda bylo nutné přistupovat k onomu tajemnému poměřování, když výsledek byl předem zřejmý.

Poměřování, při kterém je aplikován tzv. test proporcionality, tj. přiměřenosti, má místo tam, kde proti sobě stojí stejně silné právní instituty, což má za následek, že z formálního hlediska není situace řešitelná, a je tedy třeba přistoupit k subtilnější metodě zahrnující test proporcionality a sice „poměřování“.

Pokud ústavní hodnota je méně než základní právo, nebylo třeba metodu „poměřování vůbec“ aplikovat. Je vlastně zarážející, proč Braunová a právní vědci, které cituje, řešení problému komplikují přibráním metody poměřování, a tedy testu proporcionality, když řešení, které nakonec volí, je jednoduché a metodu poměřování nevyužívá. Asi tuší, že ústavní koncept, že život nenarozeného dítěte je „pouze hoden ochrany“, není neotřesitelný. Tím, že se do výkladového rozboru, poněkud nesystémově, zaplete metoda poměřování a test proporcionality, stává se problém z pohledu právní argumentace méně přehledný a je méně zřejmé, opět jen z pohledu právní teorie, že ústavní vymezení je chybné.

Ačkoliv tedy metoda poměřování by měla pracovat s materiálním obsahem poměřovaných zájmů, práv a hodnot, v pojetí Braunové se jedná pouze o formální poměřování síly právních institutů. Pokud to Braunová a právní akademici, na které ve svém článku odkazuje, s metodou poměřování a principem proporcionality myslí vážně, bylo by třeba, aby alespoň rámcově vymezili důvody, slovy Braunové legitimní cíle, které vedou ženy k podání žádosti o podstoupení umělého potratu, jako např. zdravotní stav, ekonomická situace atd. Tyto důvody je následně třeba poměřovat za použití testu proporcionality

s druhou miskou vah, na které leží usmrcení nenarozeného dítěte.

V čem se ještě právní doktrína mylí

Braunová píše: „Proti zákazu interrupcí na žádost ženy stojí skutečnost, že nutit ženu, aby se proti své vůli stala matkou, je zásahem do jejího práva na ochranu soukromého a rodinného života.“ Tato věta není argumentem na podporu teze, že život začíná začátkem porodu (resp. porodem živého dítěte), ale její aplikací. Při variantě, že život začíná početím, přestává totiž argument dávat smysl. Zněl by totiž takto: „Nutit matku, aby se stala matkou, je zásahem do jejího práva na její soukromí.“

Problematická je i použitá terminologie: Pojmy povinnost a zákaz nemají totožný obsah. Slovo zákaz má v obecném jazyce a rovněž v právním řádu široké využití. Mezinárodní smlouvy obsahují formulace, jako např. „zákaz mučení“. Naprostá většina našich zákonů a rovněž i běžný jazyk ale pojem „zákaz“ používají ve vztahu k činnosti, která za normálních okolností je běžná a dovolená, ale za určitých okolností nebo pro určitý okruh osob je zakázaná, např. trest zákazu pobytu na území hl. m. Prahy nebo zákaz prodeje alkoholu nezletilým. Pobyt na území města nebo prodej alkoholu jsou jednání, která jsou za normálních okolností běžná, a tedy

Vznik právní subjektivity je tedy vznikem života člověka v právním smyslu. V civilním právu je rozhodujícím okamžik narození, který je chápán jako okamžik „uvolnění dítěte z těla matky“, přičemž dítě se musí narodit živé. Trestní právo naproti tomu považuje za počátek života člověka začátek porodu.

Foto: rawpixel.com

ne-zakázaná. Ve vztahu k určitým osobám ale mohou být zakázána. Na úrovni zákonů ani v běžném jazyce nemluvíme o zákazu zabíjení jiných lidí nebo o zákazu vstupu do cizího bytu. Pojem zákaz má represivní a negativní charakter. Je vnímán jako určité zlo, které někdy může být opodstatněné, ale v zásadě nikdy není samo o sobě žádoucí. Slovní spojení „zákaz interrupcí“ bylo odbornou i laickou veřejností akceptováno jako údajně výstižný popis toho, o co „odpůrci potratů“ usilují. Jeho užití manipulativně naznačuje, že umělé potraty jsou běžný jev, který je ve společnosti samozřejmě přítomný, přičemž „odpůrci potratů“ jej chtějí autoritativně regulovat.

Braunová uvádí: „Domnívám se, že samotná úprava interrupcí pak přispívá (může přispět) k ochraně nenarozeného lidského života tím, že zakazuje provedení interrupce v rozporu se zákonem, že interrupci na žádost ženy zpoplatňuje nebo že zavádí povinnost informovat těhotnou ženu o možných zdravotních důsledcích interrupce.“ Opravdu se podporovatelé interrupční legislativy domnívají, že v případě již zmiňovaného „zákazu“ by počet interrupcí vzrostl? Těch nelegálních zřejmě ano. Zrušení právní normy vždy vyřeší problém jejího porušování. Celkový počet umělých potratů by se ale jistě snížil, a to značně. Většina lidí totiž právo dodržuje. Dovolnost určitého jednání je pro většinu lidí předpokladem jeho uskutečnění.

V závěru části týkající se interrupce se Braunová věnuje potratu ze zdravotních důvodů. K možnosti ukončit těhotenství po 12. týdnu z důvodu těžkého postižení nenarozeného dítěte Braunová, vedle obvyklých argumentů týkajících se negativního vlivu na soukromý a rodinný život ženy, které se postižené dítě narodí, poukazuje i na „teorii kvality (budoucího) života“. Pravděpodobně je tím myšlen budoucí život nenarozeného dítěte, které by se narodilo postižené. Argument je takový, že než žít nekvalitní, postižením zatížený život, je lépe nežít vůbec. Slovy jiného klasika: „Dobře se oběsit vylučuje možnost špatně se oženit.“

Pojem zákaz má represivní a negativní charakter. Je vnímán jako určité zlo, které někdy může být opodstatněné, ale v zásadě nikdy není samo o sobě žádoucí. Slovní spojení „zákaz interrupcí“ bylo odbornou i laickou veřejností akceptováno jako údajně výstižný popis toho, o co „odpůrci potratů“ usilují. Jeho užití manipulativně naznačuje, že umělé potraty jsou běžný jev, který je ve společnosti samozřejmě přítomný, přičemž „odpůrci potratů“ jej chtějí autoritativně regulovat.

Foto: my.clevelandclinic.org

Argument je takový, že než žít nekvalitní, postižením zatížený život, je lépe nežít vůbec. Slovy jiného klasika: „Dobře se oběsit vylučuje možnost špatně se oženit.“

Zásahy do práv rodičky při porodu v porodnici

Jak již bylo uvedeno, článek Braunové není jednostranný. Braunová uvádí, že za účelem záchrany dítěte během již probíhajícího porodu je možné zasáhnout do tělesné integrity ženy, a to i proti její vůli. Braunová dokonce uvádí, že si dovede představit výklad práva, podle kterého by při porodu byl přednostně zachraňován život dítěte. Braunová uvádí: „V krajním případě však může být nutné volit mezi právem na život rodičky a dítěte, přičemž tato situace nemá jasné právní řešení. Domnívám se, že řešení uvedené volby by mělo být založeno na pravděpodobnosti přežití rodičky a rodícího se dítěte. Převážít by měla ochrana práva na život toho, jehož záchrana je z lékařského pohledu pravděpodobnější.“

S tímto klíčem pro řešení nastíněných kritických situací lze souhlasit. Domnívám se, že tento test, tedy pravděpodobnost

přežití, by měl být aplikovatelný v zásadě během celé doby těhotenství, nikoliv pouze v průběhu porodu. Právo odráží realitu života, a to zejména tak, že negativně reguluje pouze ty situace, které jsou problematické. Proto právo například nestanoví maximální povolenou rychlost chůze. Obdobně platí, že v rámci porodu není v naprosté většině případů třeba poměřovat konflikt mezi právem ženy a právem rodícího se dítěte. Při hromadné dopravní nehodě také lékaři nepoměřují vzájemně si kolidující práva na život jednotlivých zraněných. Prostě dělají, co mohou. Proč by tomu v případě těhotné ženy a jejího dítěte mělo být jinak?

A co správnost ústavního pořádku?

Ačkoliv se Braunová pokouší o vyvážený přístup, u většiny řešených témat dochází k závěru, že zákonná úprava je v souladu s ústavním pořádkem. Otázka, zda je správná ústavní úprava, která zakotvuje systému se vymykající kategorii hodnoty lidského života před narozením, jejíž specifičnost je využívána jako zrcadlo k odrazení veškerých argumentů, položena vůbec není. Jako by tato možnost ani nepřipadala v úvahu.

– Mgr. Tomáš Hromek, právník

Délka dítěte v 10. týdnu je 30 milimetrů od temene hlavy po hýždě. Začátky orgánů jsou přítomny, i když nejsou úplně vyvinuté ani na svém konečném místě. Tvar plic je téměř vytvořen. Střeva se začínají vyvíjet. Bránice je kompletní. Prsty na rukou jsou oddělené. Oči a uši jsou výraznější. Jazyk a chuťové pohárky jsou přítomny. Začínají se objevovat reflexní pohyby. Foto: Lennart Nilsson

Prstíčky, ručičky, ten je ale maličký, embrya, plody, rostou jako z vody...

Jak nás jazyk provází světem? Lidé mají nos, zvířata čenich či čumák. Lidé mají ruce, zvířata pracky. Lidé mají vlasy, pejsci srst. Když se počne miminko, prochází postupně stadiem zygoty, zárodku a plodu... když koťátko... tak totéž. Když ale hledíte na ultrazvukový snímek svého nenarozeného potomka, celí nadšení hlásíte, když rozpoznáte „ručičky“ nebo „pindíka“. Mluvili byste ale o právě narozeném koťátku jako o novorozenci? Moc by to neznělo, že?

Co nám takto zní a nezní, slova a vazby, které vědomě či nevědomky používáme pro vyjádření té či oné skutečnosti, vytvářejí náš „jazykový obraz světa“. Tento trochu básnický znějící pojem je ve skutečnosti samostatná jazykovědná disciplína. Zabývá se „jazykově ustálenými svědectvími o tom, jak určité jazykové společenství pojmově uchopuje skutečnost, a zároveň jak ji prožívá a hodnotí“ a jde o „způsob rozumění věcem včetně jejich hodnocení, jak se ukazuje v lexiku i gramatice

daného jazyka“. Tento obraz vzniká nejen jednotlivými slovy a jejich spojeními, ale třeba i skrze samotnou strukturu slov, tím, jak jsou utvořena. Mít „něco pod nosem“, „strkat do něčeho nos“ či „mít na něco čuch“ nám říká, že nos nebo čuch si z nějakého důvodu spojujeme s prostorovou blízkostí, zvědavostí či intuicí. Slova „chápan“ i „chápat“ mají stejný základ, ale v prvním případě mluvíme o opici, která dovedně něco uchopuje, zatímco „chápavý“ je člověk, který je tolerantní, anebo

má „za ušima“. Něco pochopit je tak pro nás Čechy (ale třeba i Němce) aktem „uchope-ní“. Slovo potrat má hodně co do činění se „ztrátou“. Aspoň naši předkové to tak cítili.

„Shluk buněk“?

Ve vztahu k nenarozeným dětem nám takový slovník většinou chybí. Stačí si vedle sebe položit slova plod a batole. Nenarozené děti a jejich vývoj pojmenováváme slovy buď odbornými (embryo, fétus), nebo ideologic-

Ani jazyk vědy není neutrální. Když se podíváme do historie vzniku odborné terminologie, najdeme více důvodů, proč máme stejné pojmy pro vývoj nenarozeného dítěte a zvířete. Jeden z nich je právě ideologický: vědci 19. století tím v duchu darwinismu říkali, že existuje jasná kontinuita mezi člověkem a zvířetem.

kými (*interrupce*). Přičemž ani jazyk vědy není zcela neutrální. Když se podíváme do historie vzniku odborné terminologie, najdeme více důvodů, proč máme stejné pojmy pro vývoj nenarozeného dítěte a zvířete. Jeden z nich je právě ideologický: vědci 19. století tím v duchu darwinismu říkali, že existuje jasná kontinuita mezi člověkem a zvířetem.

Co nám však pro nenarozené děti chybí, je slovník přirozeného jazyka. Svým způsobem není divu. Jediný člověk, který má s nenarozeným dítětem nějakou konkrétní a „hmatatelnou“ zkušenost, je jeho maminka. Ta zkušenost se často projevuje tím, že je jí špatně od žaludku, cítí slabost nebo má nej-různější „chutě“. Později může cítit pohyby či kopání. Na to speciální slovník nepotřebujete.

Doslova v prvních dnech vývoje člověka se tvoří tzv. *morula* (malina). Ta vzniká čtvrtý den po oplodnění a během dvou dnů se z ní utvoří blastocysta. Popis moruly vycházející z vědy 19. století odpovídá pohledu do mikroskopu: „kulovitý shluk buněk“, prostě „malina“. To sousloví už jste někde slyšeli, že? Obvykle takto mluví lidé, kteří se vám snaží vysvětlit, že jít na potrat je v pořádku. Vždyť „je to jen nevědomý shluk buněk“. Výhodou tohoto sousloví je, že můžete argumentovat, že to přece říká věda. Málokdo už dokáže namítnout, že o „shluk buněk“ jde zhruba do šestého dne těhotenství, ve kterém maminka sotva zaznamená, že se v jejím těle něco děje. A věda tím souslovím nehodnotí, jen popisuje. Ideologie dehumanizuje a jazykem manipuluje pro své cíle. Přesto se toto sousloví ve veřejném prostoru uchytilo.

Plod...

... neboli fétus je třetím velkým krokem přenatálního vývoje člověka. Nazývá se tak fáze od 9. týdne výše. Předtím šlo o embryo. V jazyce vědy je nehodnotící, neplyne z něho žádá výpověď o jeho hodnotě ani o jeho „právu na život“. Vysloví-li však totéž slovo socioložka či antropolog z Fakulty sociálních studií, není zcela jasné, na čem jsme. Jakým jazykem

mluví? Jazykem medicíny, nebo ideologie? Zde bude asi hodně záležet na hodnotovém ukotvení a záměru mluvčího.

Je to ostatně stejné, jako když my důsledně používáme sousloví „nenarozené dítě“ bez ohledu na to, zda jde o morulu, nebo plod. Proč? No protože slovo dítě nepopisuje tělo ani věk, ale především vystihuje to podstatné – vztah k matce a k otci.

Slovo plod, užívaný odbornou terminologií, má zajímavou historii. Pochází z latinského *fētus, ūs* („být těhotná, nést plod“) a znamenalo „plod v lůně“. Používali jej především právníci a lékaři. Pro staré Římany šlo tedy zjevně o něco člověku příslušejícího, byť sami neměli se zabíjením dokonce už narozených dětí žádný etický problém.

Znáte-li slova jedné z nejdůležitějších křesťanských modliteb Zdrávas Maria, víte, že je tam zmínka o „požehnaném plodu života tvého“. V tomto případě ale nejde o *foetus*, ale *fructus*, což je zase překlad z původně řeckého *karpós* – „ovoce, plod rostliny“. Takto v řečtině jej použil autor evangelia podle Lukáše, slova pronese k Panně Marii její příbuzná Alžběta. Jak v latině, tak v původní řečtině tedy máme slovo, které naopak vůbec není spojeno s lidstvím, ale s farmařením či sadařstvím. Že by se evangelista Lukáš, nebo dokonce sama Alžběta opovážili dehumanizovat právě vtěleného Spasitele světa, se zdá být spíše nepravděpodobné. Spíš toto slovo zvolil, neboť se váže k něčemu žádoucím: k plodnosti, která je základní vlastností všeho živého, díky níž existuje život. Opakem je smrt.

Potrat

Zastavme se ještě u tohoto ne zcela libě znějícího slova potrat. Na první poslech má společný základ se slovem „ztráta“. Vzniklo z praslovanského základu *tratiti* s významem „utrácet, spotřebovávat“. V církevní slovanštině, jazyce, který uměle vytvořili z existujících slovanských jazyků sv. Cyril a Metoděj v 9. století, najdeme slovo *zmet'nikъ*, které

navozuje představu něčeho „vyvrhnutého, vyhozeného, odstraněného“. Je zajímavé, že toto slovo proniklo do různých převážně českých nářečí v souvislosti se zvířaty (odtud též slovo *zmetek* – nedonošený zvířecí plod). A ve tvaru *zmetání* se používá ve veterinárním lékařství, kde znamená „vypuzení plodu z dělohy zvířat před ukončením období březosti“.

O „vyhnání plodu“ mluví také rakouský trestní zákoník z 19. století. A stejnou negativní konotaci má latinské *abortus*: *ab* – „ pryč od něčeho“, *oriri* – „být narozen“, tedy něco jako „zbavit možnosti narodit se“. Teprve až ideologická intervence v polovině 20. století přišla s konceptem „umělého přerušení těhotenství“ (neboli zkráceně *interrupce*). Do roku 1957 se i v zákonodárství používal termín „usmrcení lidského plodu“. Málo se ví, že tento pojem lékařská terminologie opět v tichosti opustila a zákrok nazývá „umělým ukončením těhotenství“. V aktivistických textech se to však neprojevilo, tam se stále „přerušuje“ (viz Radka Dudová: *Interrupce v České republice: zápas o ženská těla*).

Nedoklubko

Začali jsme s jazykovým obrazem světa, skončeme u něj. Znáte fráze typu: Necháš si to?, popř. Nechala si to vzít? Lidová mluva je možná hrubá, ale realistická – zájmem „to“ se bezpochyby myslí „dítě“, nikoli „shluk buněk“.

Dnes se s oblibou kdecu zcítlivuje. Pojdme začít nacházet jazyk pro nenarozené děti. Příklady už máme – viz krásné slovo „nedoklubko“ pro předčasně narozená miminka. Určitě se jich najde mnohem víc. Díky vědě se nám otevřel zcela nový svět, předchozím generacím neznámý, svět zygot, morul a embryogenezí a ten svět zatím umíme pojmenovat jen vědeckou terminologií. Lze vůbec tento tajuplný svět pojmenovat „přirozeným“ jazykem? To nevíme. Víme ale, že citlivým užíváním jazyka, uměním rozlišovat a správně pojmenovávat můžeme udělat hodně pro to, aby se společnost stala vnímavější vůči nenarozeným dětem a jejich maminkám. Znáte-li slova, vazby či fráze týkající se nenarozených dětí, která se běžně neužívají, nebo jsou klidně i vaše soukromá, napište nám je. Časem bychom z nich mohli třeba sestavit slovníček.

– Radim Ucháč

Jediný člověk, který má s nenarozeným dítětem nějakou konkrétní a „hmatatelnou“ zkušenost, je jeho maminka.